

คอลัมน์ “แจ่งสี่เปี้ย” ฉบับวันที่ 13 ตุลาคม 2569

“เศรษฐกิจพอเพียง” ... ตอบโจทย์ “คนไทยใช้เงินเป็น” ยุคดิจิทัล

ดร.พรเพ็ญ สดศรีชัย
ธนาคารแห่งประเทศไทย

เนื่องในโอกาสวันนวมินทรมหาราช 13 ต.ค. นี้ เป็นช่วงเวลาสำคัญที่คนไทยร่วมน้อมรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นพระราชสมฤตยทางความคิดที่ยังตอบโจทย์โลกปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่คนไทยเผชิญปัญหาหนี้ครัวเรือน การซื้อของทำได้ง่ายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ

ความท้าทายสำคัญของคนไทยไม่ได้อยู่ที่การหาเงินเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การบริหารเงินที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ "การใช้เงินเป็น" ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องของการปฏิเสธความมั่งคั่ง แต่เป็นหลักคิดที่ช่วยให้เราสร้างความมั่นคงทางการเงินได้อย่างยั่งยืน

แก่นสำคัญ ประกอบด้วย 3 หลัก คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ซึ่งสามารถใช้ได้ดี เมื่อมองผ่านมุมการเงินส่วนบุคคล

1. ความพอประมาณ ไม่ได้หมายถึงการไม่ใช้เงิน แต่หมายถึงการใช้จ่ายสอดคล้องกับรายได้และความจำเป็น

ในโลกดิจิทัล เราถูกกระตุ้นให้ซื้อสินค้าจำนวนมากผ่านโฆษณาและโปรโมชั่น บ่อยครั้งที่ความต้องการถูกทำให้ดูเหมือนเป็นความจำเป็น การใช้ชีวิตแบบพอประมาณจึงเริ่มต้นจากคำถามง่าย ๆ ว่า "ซื้อเพราะจำเป็น หรือซื้อเพราะกลัวตกกระแส" ความพอประมาณ จึงเป็นการซื้อเมื่อจำเป็น ไม่ใช่เพียงเพราะพออนได้

2. ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจบนข้อมูล ไม่ใช่อารมณ์

ไม่ว่าจะเป็นการกู้เงิน การซื้อสินค้า หรือการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ หลักคิดนี้เตือนให้เราศึกษาความเสี่ยง ประเมินผลตอบแทน และพิจารณาความสามารถในการรับภาระทางการเงินของตนเอง ให้คิดถึงราคาทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะค่าผ่อนรายเดือน เพราะความเสียหายอาจเกิดจากการตัดสินใจที่รวดเร็วเกินไป

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นหลักคิดที่สำคัญยิ่งในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน

เหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สอนเราว่าไม่มีใครคาดการณ์อนาคตได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ภัยธรรมชาติ หรือความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จึงควรสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การไม่สร้างภาระผ่อนจนกระทบเงินออมและเงินฉุกเฉิน

ในอดีต การใช้จ่ายเกิดขึ้นเมื่อเรามีเงินอยู่ในกระเป๋า แต่ในโลกดิจิทัล การใช้จ่ายเกิดขึ้นเพียงเพราะเรามีวงเงินอยู่บนหน้าจอ ความท้าทายของคนไทยยุคใหม่จึงไม่ใช่การหาเงินให้มากขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่คือการรู้เท่าทันหนี้ที่ซ่อนอยู่ในความสะดวกสบาย

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมในยุคดิจิทัล คือ BNPL (Buy Now Pay Later) หรือ “ซื้อก่อน จ่ายทีหลัง” โดยผู้บริโภคมักเข้าใจผิด มอง BNPL ว่าเป็น “วิธีจ่ายเงิน” มากกว่า “การก่อหนี้” ทำให้ตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น โดยไม่ทันคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริงของการกู้ยืม

แท้จริงแล้ว BNPL คือ รูปแบบหนึ่งของสินเชื่อส่วนบุคคล (Personal Loan) แบบไม่มีหลักประกัน โดยผู้ให้บริการที่ได้รับอนุมัติสามารถใช้จ่ายเงินได้กับร้านค้าบนแพลตฟอร์มช้อปปิ้งออนไลน์ และหน้าร้านค้าที่รับชำระบริการประเภทนี้ได้

BNPL เปรียบเสมือนเหรียญที่มี 2 ด้านเสมอ แม้มีข้อดีด้านการสมัครได้ง่าย มักใช้เพียงบัตรประชาชนใบเดียว และกดจ่ายได้รวดเร็ว แต่มีข้อควรระวัง เพราะอาจทำให้ผู้ใช้บริการเกิดพฤติกรรมใช้จ่ายเกินตัว ติดกับดักหนี้โดยไม่รู้ตัว

ที่สำคัญ คือ BNPL มิได้ฟรีเสมอไป ผู้ใช้บริการจึงควรศึกษาถึงต้นทุนทางการเงินทั้งหมดให้ **เข้าใจก่อน** ว่ามีค่าธรรมเนียมต่างๆ หรือไม่ อย่างไร อาทิ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าบริการจัดการระบบ ค่าติดตามทวงถาม ค่าปรับชำระล่าช้า/ผิดนัด โดย BNPL มีหลายรูปแบบ ทั้งแบบผ่อน 0% ระยะเวลาสั้น ไม่มีดอกเบี้ยหากชำระตรงเวลา และแบบผ่อนรายเดือนพร้อมดอกเบี้ย

แม้จะโฆษณาว่าดอกเบี้ย 0% แต่หากชำระช้า จะต้องเสียค่าปรับ ค่าติดตามทวงถาม เป็นจำนวนเงินตายตัว ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณรวมเป็นภาระจ่ายทั้งหมด จะสะท้อนดอกเบี้ยแท้จริงสูงกว่าที่โฆษณา และยังส่งผลต่อคะแนนเครดิตในการขอสินเชื่อต่อไปหรือเสียประวัติในข้อมูลเครดิตบูโร

นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงและข้อพึงระวังของสินเชื่อ BNPL ที่อาจทำให้ผู้ใช้บริการตกเป็นเหยื่อการตลาด กดซื้อของและใช้เงินโดยไม่ทันระวัง หรือไม่ทันไตร่ตรอง จนก่อหนี้เพิ่มเพราะเสียดายวงเงินชั่วคราวที่ได้รับเพิ่มเติม อีกทั้งผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะกดยอมรับข้อตกลงในทันทีตอนกดสมัครขอสินเชื่อ โดยไม่อ่านเงื่อนไขในการใช้บริการ ทำให้ไม่รู้รายละเอียด และอาจเกิดปัญหาในภายหลัง

เทคนิคในการใช้สินเชื่อ BNPL ให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด คือ ก่อนตัดสินใจซื้อ ให้ตั้งสติ คิดให้รอบคอบถึงความจำเป็นของสินค้าและบริการที่จะซื้อว่าจำเป็นจริง หรือเพราะแค่อยากได้เท่านั้น และควรเปรียบเทียบราคา อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และเงื่อนไขการให้บริการของผู้ให้บริการ BNPL แต่ละแห่งดูก่อน เพื่อเลือกผู้ให้บริการที่เสนอข้อตกลงที่ดีที่สุด นอกจากนี้ ยังควรตรวจสอบภาระหนี้ที่มีให้ครบถ้วน ก่อนก่อหนี้ใหม่ โดยสัดส่วนภาระผ่อนหนี้ ไม่ควรเกิน 1 ใน 3 ของรายได้ต่อเดือน และควรหมั่นตรวจสอบยอด

หนี้และจำนวนงวดที่เหลือน้อยอย่างสม่ำเสมอ ที่สำคัญ คือ ควรชำระเงินตรงตามกำหนดเวลา เพื่อไม่ต้องเสียดอกเบี้ย หรือ ค่าธรรมเนียมเพิ่มเติม

หากเราทุกคนเริ่มจากการบริหารเงินอย่างมีสติ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ออมอย่างสม่ำเสมอ และเตรียมพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เราอาจค้นพบว่า "ความมั่นคง" ไม่ได้เกิดจากการมีเงินมากที่สุด แต่เกิดจากการรู้จักใช้เงินที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนั่นอาจเป็นความหมายของคำว่า "พอเพียง" ที่ร่วมสมัยที่สุดสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบันค่ะ

** บทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด **